DELEGAT MINISTRA WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO DO SPRAW OCHRONY PRZYR
(KRAKÓW, LUBICZ 46)

KWARTALNY BIULETYN INFORMACYJN

Za pierwszy kwartał 1931 roku [1])

A. USTAWY, ROZPORZĄDZENIA I ZARZĄDZENIA WŁADZ PAŃSTWOWYCH.

a) Ustawy.

1. Prawo górnicze z dn. 29 listopada 1930 r., Dz. U. R. P. z 5. XII. 1930. Nr. 85. W obszernem rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej o prawie górniczem znajduje się szereg ważnych postanowień, odnoszących się do ochrony przyrody; podajemy treść najważniejszych z nich:

Art. 5 zakazuje prowadzenia poszukiwań górniczych między innemi w obrębie okręgów ochrony górniczej źródeł mineralnych i objektów nieruchomych, będących zabytkami przyrody. Nadto Minister Przemysłu i Handlu, lub upoważniona przez niego władza może nakazać ochronę zabytków, posiadających szczególną wartość naukową, a stanowiących część obszaru, na którym są, lub mają być prowadzone roboty poszukiwawcze.

Art. 12 nakazuje, przy poszukiwaniu zapomocą wierceń, prowadzenia dziennika wiertniczego i profilu otworu wiertniczego oraz przechowywania próbek przewierconych skał. Zaniedbanie tego obowiązku, lub obowiązku okazania, względnie przesłania próbek i dziennika na żądanie władzy górniczej, karane będzie — wedle *Art. 231* — w drodze administracyjnej grzywną do pięciuset złotych.

Art. 71 postanawia, że od eksploatacji mogą być wyłączone pewne części pola górniczego, przedstawiające szczególną wartość dla badań naukowych, lub zabytkową, przyczem ochronę tych części może nakazać Minister Przemysłu i Handlu, lub upoważniona przez niego władza górnicza.

2. Ustawa o ochronie przyrody. Na narnem posiedzeniu Sejmu w dniu 20 marca b. r. prz jednomyślnie wniosek posłanki p. Ludwiki Wolskiej n pującej treści: Sejm wzywa Rząd do wniesienia w naj szym czasie ustawy o ochronie przyrody. Obecnie odb się uzgodnianie tekstu ustawy, opracowanej przed laty przez Komisję Kodyfikacyjną, pomiędzy zaintereso nemi Ministerstwami.

3. Ochrona ryb płaskich. Pomiędzy Po Danją, W. M. Gdańskiem, Niemcami i Szwecją zaw został dn. 17 grudnia 1929 r. w Berlinie układ, ogłos w Dz. U. R. P. z d. 3. IV. 1931, Nr. 30, mocą którego nowiono w określonych częściach Bałtyku czas ochr dla gladys od 1 lutego do 31 marca *(Art. 2)*, zaka połowu na obszarze wód terytorjalnych zapomocą wło ciągnionych ze statków *(Art. 3)* i oznaczono dla gl i fląder najmniejsze wymiary poławianych ryb *(Art.* Układ powyższy zawarty został na 3 lata.

b) Rozporządzenia.

1. Rozporządzenie Ministra Spraw wnętrznych z dn. 12 grudnia 1930 r. o wy nywaniu rybołówstwa morskiego. Dz. U. P. z d. 29. XII. 1930, Nr. 92. Postanowienia, dotyc ochrony ryb, zebrane są w rozdziale III-cim tego ro rządzenia:

§ 6 ustanawia «rybny obwód ochronny przed ujś rzek Redy i Strzemienia oraz 3 obwody tarliskowe w toce Puckiej» i podaje dokładnie ich granice.

§ 7 stanowi, że «uprawianie rybołówstwa w obwo przed ujściem Redy i Strzemienia wzbronione jest w p

[1]) Na podstawie uchwały Wydziału Państwowej Rady Ochrony Przyrody z dnia 18 kwietnia b. r., przystępuje Biuro Delegata Ministra W. R. i O. P. do spraw ochrony przyrody, do wydawania kwartalnego biuletynu, obejmującego przegląd ważniejszych bieżących wydarzeń na polu ochrony przyrody. Niniejszy, 1-szy numer obejmuje wyjątkowo również materjał za miesiąc grudzień 1930 r. i częściowo za kwiecień 1931.

Biuletyn ukazywać się będzie odtąd regularnie w n pujących terminach: 10 kwietnia, 10 lipca, 10 październ i 10 stycznia każdego roku. Otrzymywać go będą organa stwowej Rady Ochrony Przyrody oraz zainteresowane ur państwowe. — Nabywać będzie można Biuletyn w Kasie Mianowskiego (Ekspedycja Wydawnictw), Warszawa, N Świat 72.

ı całego roku, a w obwodach zatoki Puckiej w czasie 5 kwietnia do 14 czerwca.

§ 8 reguluje połów ryb włokiem dennym.

§ 9 zakazuje dla szeregu gatunków ryb łowienia oka-które nie osiągnęły pewnej minimalnej wielkości.

§ 10 ustanawia czas ochronny dla jesiotra od 1 lipca 1 sierpnia, dla siei od 20 października do 15 listopada, gładzicy od 1 lutego do 31 marca.

§§ 11 i 12 zawierają postanowienia odnośne do po-wania z rybami złowionemi przypadkowo wbrew prze-n ochronnym.

§ 13 zakazuje łowienia ryb w niedzielę od godz. 9-tej 8-ej.

§ 14 zakazuje «łowienia ryb przy pomocy ości, bo-w i innych podobnych narzędzi.

§ 15 ustala minimum rozmiarów oczek u sieci pław- i zastawowych dla połowu łososia, troci, płastugi lry), śledzi i szprotów.

§ 16 zakazuje przechowywania, przewożenia, wyłado-ania na ląd, sprzedawania i nabywania ryb złowionych w powyższym przepisom ochronnym.

§ 17 postanawia, że «postanowienia §§ od 6 do 12 15 nie mają zastosowania do połowów, wykonywanych celów naukowych. Połowy takie mogą się odbywać po zgłoszeniu i stwierdzeniu charakteru naukowego przez ski Urząd Rybacki».

2. Rozporządzenie Ministra Spraw We-ętrznych z dn. 27 grudnia 1930. Dz. U. R. P. 1. 15. I. 1931, Nr. 3 upoważnia członków dziesięciu to-zystw opieki nad zwierzętami z różnych miast Polski czestnictwa w dochodzeniu policyjnem i do samodziel-prowadzenia dochodzeń w celu ujawnienia wykroczeń ciw ochronie zwierząt. Czynności te mogą pełnić człon-e towarzystw na podstawie specjalnego upoważnienia iatowej władzy administracji ogólnej.

c) Zarządzenia o lasach ochronnych.

1. Las klasztorny pod Leżajskiem. starym drzewostanie sosnowym, należącym do t. zw. 1 Klasztornego OO. Bernardynów w Leżajsku, powstał rwat przyrodniczy. Reskryptem Lwowskiego Urzędu ewódzkiego z dn. 20 marca 1931 r. las ten został iny za ochronny z motywów naukowo-przyrodniczych.

2. Rezerwat w Gorcach im. Władysława Or-a, wydzielony w r. 1927 przez zarząd dóbr L. hr. Wo-kiego w Porębie Wielkiej, został uznany za las onny, pismem Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie 1. 30. I. 1931, a tem samem trwałość jego została za-pieczona.

d) Inne zarządzenia i okólniki.

1. Okólnik Ministerstwa R. P. w sprawie cenia stoków górskich i otoczenia dróg, z dn. 11. II. 1931, zakazuje wydobywania materjału do naprawy dróg z bezpośrednio przyległych szkarp i stoków górskich.

2. Ochrona głazów narzutowych. Z inicjatywy Ministerstwa W. R. i O. P. wydało Ministerstwo R. P. do podległych mu urzędów zalecenie ochrony głazów narzutowych o obwodzie większym niż 5 m dla województw północnych, a większym niż 3 m dla pozostałych części kraju.

Nadto Dyrekcja Robót Publicznych w Poznaniu wydała okólnik do Starostów powiatowych, wzywający do spowodowania tymczasowej ochrony głazów narzutowych o obwodzie większym niż 3 m. Do okólnika dołączono spis głazów.

3. Okólnik Województwa Śląskiego w sprawie ochrony ptaków, z dn. 29. XII. 1930. Śląski Urząd Wojewódzki wydał do Starostw i Magistratów głównych miast śląskich okólnik, polecający zorganizowanie dokarmiania ptaków w porze zimowej i wskazujący tej akcji najważniejsze środki.

B. REZERWATY I OCHRONA GATUNKOWA.

1. Rozszerzenie rezerwatu «Cisówka» w Białowieży. Nadleśnictwo Rezerwat przedstawiło, na wezwanie Dyrekcji Lasów Państwowych w Białowieży, projekt rozszerzenia rezerwatu kresowej jodły na Cisówce, przez przyłączenie pasu bagna Dziki Nikor, który przedstawia przejście od roślinności bagiennej do lasu świerkowego z olchą.

2. Zamknięcie doliny Kościeliskiej dla ruchu pojazdów. Po porozumieniu z Delegatem Ministra do spraw ochrony przyrody i Towarzystwem Tatrzańskiem, Zarząd Fundacji Zakłady Kórnickie postanowił zamknąć dolinę Kościeliską zapomocą rampy.

3. Rezerwat flory stepowej w Chotlu Czerwonym nad Nidą został — według doniesienia zarządcy rezerwatu — spalony na przestrzeni około 10% powierzchni. Pożar został spowodowany przez synów tamtejszego nauczyciela.

4. Ochrona żubrów. Ministerstwo Rolnictwa wystąpiło do Rady Ministrów z projektem uznania żubrów za zwierzęta łowne na podstawie § 50 ordynacji łowieckiej z d. 15. VII. 1907 i wprowadzenia dla nich całorocznego czasu ochronnego. Nadto Ministerstwo Rolnictwa wystąpiło do Ministerstwa Skarbu o znowelizowanie § 10 rozporządzenia Minist. Skarbu o postępowaniu celnem przez wprowadzenie do punktu 5-go żubrów, co umożliwi zakaz wywozu żubrów zagranicę.

Zabicie dwóch sztuk żubrów w Pszczynie przez mgr. A. Wielopolskiego, wywołało w całej Polsce żywiołowy protest. Sprawie tej poświęcony będzie osobny artykuł w XI roczniku «Ochrony Przyrody».

5. Ochrona niedźwiedzi. W związku z nadmiernym odstrzałem niedźwiedzi w Karpatach Wsch. w roku 1930 i ze znanym faktem zabicia niedźwiedzicy z piastunem w dniu 29. I. 1931 w rewirze łowieckim Mizuń, dzierżawionym przez A. hr. Zamoyskiego, Ministerstwo W. R. i O. P. zwróciło się do Ministerstwa Rolnictwa z prośbą o 1) przeprowadzenie dochodzeń celem ewentualnego pociągnięcia winnych do odpowiedzialności, 2) wydanie na przeciąg 2 lat zakazu polowania w całej Polsce.

Redakcja «Ochrony Przyrody» czyni starania o uzyskanie od jednego z najwybitniejszych znawców niedźwiedzia w Karpatach Wschodnich artykułu fachowego w kwestji ochrony niedźwiedzia w Polsce.

6. Ochrona cieszynianki. Śląski Urząd Wojewódzki wystosował do powiatowych Rad Szkolnych pismo, polecające Inspektorom szkół wydanie odpowiedniego zarządzenia, mającego na celu ochronę cieszynianki *(Hacquetia epipactis)* przez nauczycielstwo.

7. Ochrona rzadkich gatunków roślin w Krakowie. Prezydent Miasta St. Krakowa wydał dn. 22. IV. 1931 zarządzenie, rozszerzające zakaz sprzedaży niektórych gatunków roślin na placach targowych, także na pędy widłaka; dozwolone jest tylko zbieranie kłosów z zarodnikami dla celów przemysłowych.

Rozporządzenie Magistratu M. Krakowa z dn. 12. III. 1926 r., dotyczące zakazu sprzedaży niektórych kwiatów i gałęzi drzew, zostało utrzymane w mocy. Mimo tego śnieżyczki i wilcze łyko były nadal sprzedawane, a wobec wysokiej ceny, utrzymującej się na rynku, ryzyko konfiskaty towaru i kary nie odstraszały sprzedawców.

8. Podejrzane wydawnictwo. Jedna z księgarń krakowskich wprowadziła w handel kartki pocztowe p. t. «Flora Tatrzańska», na których umieszczone były — między innemi gatunkami — zasuszone szarotki i goryczki tatrzańskie. Szarotki pochodziły rzekomo z okazów uprawianych dla celów handlowych w ogrodzie w Zakopanem.

C. Z DZIAŁALNOŚCI P. R. O. P.

1. XIII-ty Zjazd Państwowej Rady Ochrony Przyrody odbył się w dniu 10 stycznia br. w sali konferencyjnej Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Warszawie. Protokół ze zjazdu tego otrzymali przewodniczący wszystkich Komitetów P. R. O. P., Ministerstwa, które miały swych delegatów na zjeździe, oraz te instytucje naukowe i społeczne, do których działalności odnosiły się poszczególne wnioski, przyjęte przez zjazd. Sprawozdania z realizacji wniosków (w liczbie 22) podawane będą w następnych biuletynach w miarę jej wykonywania.

2. Nowe delegatury P. R. O. P. W dniu 11 lutego b. r. mianowany został delegatem Państwowej Rady Ochrony Przyrody na powiat mołodeczniański p. inż Warzecha, komisarz ochrony lasów w Mołodecznie.

3. Udział P. R. O. P. w Zjeździe Och Przyrody w Berlinie. IV Niemiecki Dzień Oc Przyrody odbył się w Berlinie od 8—12 kwietnia 19 połączony z wystawą ochrony przyrody i uroczysty chodem 25-lecia Państwowego Pruskiego Urzędu nad pomnikami przyrody (Staatliche Stelle für N denkmalpflege in Preussen). Obrady, odbywające się udziale kilkuset uczestników z całych Niemiec, doty zagadnień ochrony krajobrazu i planowania kraju i ś czyły dobitnie o wielkiej popularności idei ochrony rody w Niemczech, a zarazem o rozwoju, jaki idea ta była w ostatnich latach: od ochrony pojedyńczych p ków przyrody, ważnych ze względów naukowyc ochrony i kształtowania krajobrazu i celowego pla nia wielkich połaci kraju, aby całej ludności zap możność obcowania z przyrodą ojczystą.

Imponująca wystawa ochrony przyrody urzą była pod hasłem: «Ochrona przyrody — to służb Nauki, służba dla Narodu, służba dla Ludzkości» i ściła się w olbrzymiej hali wystawowej przy Radjo berlińskiej. Złożyły się na nią eksponaty nietylko o zacyj i towarzystw ochrony przyrody, lecz również rzystw naukowych, muzeów, różnych urzędów i insty wielu krajów Rzeszy niemieckiej i niektórych z nicznych.

W uroczystości 25-lecia pruskiej «Staatliche St przodującej dziś w Niemczech instytucji na polu oc przyrody, brali udział również delegaci zagran a wśród nich prof. Adam Wodziczko z Poznania, złożył życzenia imieniem Państwowej Rady Oc Przyrody.

4. Nowe wydawnictwa Rady.

Nakładem Państwowej Rady Ochrony Przyrody zały się:

1) w styczniu b. r. «Wydawnictwo Okręgoweg mitetu Ochrony Przyrody na Wielkopolskę i Po w Poznaniu», zeszyt 2-gi, stron 60, rycin 17, map 6, zł 1.50,

2) w lutym b. r.: X. Henryk Weryński: « stosunek do przyrody i jej ochrony», nr. 29 osobnych dawnictw P. R. O. P., stron 31, rycin 8, cena zł 1.—

Nabywać można wydawnictwa te, jak i wszystki przednie wydawnictwa Rady, w Ekspedycji Wydaw Kasy imienia Mianowskiego, Warszawa, Nowy Świa Pałac Staszica.

Obecnie pracuje biuro P. R. O. P. nad przygo niem do druku książki p. t. «O ochronie przyrody», cej charakter podręcznika. W książce tej znajdują si stępujące rozdziały: Cele i drogi ochrony przyrody (Pawlikowski); Z dziejów ochrony przyrody (W. Sza

na krajobrazu (J. Smoleński); Stosunek techniki do dy (H. Jasieński); O Parkach Narodowych (W. Sza- Ochrona roślin (A. Wodziczko); Ochrona zwierząt rochmalicki, T. Jaczewski, W. Roszkowski, M. Sie- J. Sokołowski, E. Niezabitowski); Ochrona przy- ı łowiectwo (J. Domaniewski); Ochrona przyrody ictwo (St. Sokołowski); Ochrona przyrody nieoży- (S. Kreutz); Prawo ochrony przyrody (J. G. Pawli-); Organizacja ochrony przyrody w Polsce nie- łej (W. Szafer); Parki Narodowe i rezerwaty na W. Szafer); Parki Narodowe i rezerwaty w górach oetel); Ochrona przyrody w szkole (A. Wodziczko). ąd literatury (W. Szafer i W. Kulczyńska).

. Wystawy ochrony przyrody. Staraniem skiego Komitetu P. R. O. P. odbyły się w pierwszym ıle b. r. Wystawy w połączeniu z Tygodniami ny Przyrody, w Stanisławowie, Przemyślu i Rzeszo- gólna frekwencja wynosiła 16.000 osób.

. Wezwanie do Delegatów P. R. O. P. Pre- n P. R. O. P. wzywa wszystkich Delegatów Rady do a w porozumienie z kołami młodzieży harcerskiej oznawczej, które niebawem wyruszą do swych letnich v i zajmą domy wycieczkowe. Należy starać się usil- to, aby młodzież przed wyruszeniem w przyrodę nała odpowiednie instrukcje i pouczenie, jak się ma wywać wobec osobliwości przyrody i jej zabytków. Z powodu wejścia w życie ustawy drogowej, należy idywać w najbliższym czasie szczególnie intensywne wanie głazów narzutowych do budowy nowych dróg . Wobec tego Prezydjum P. R. O. P. prosi pp. Dele- o prowadzenie energicznej akcji celem zebrania tkim czasie dokładnych wiadomości o wszystkich wych, dużych lub zabytkowych głazach, aby je można ochronić przed zniszczeniem. Wiadomości, z poda- wymiarów danego głazu, próbką dla badań petro- znych i ewent. fotografją, należy nadsyłać do Biura

Stwierdzono, że w niektórych okolicach Polski wy- ane są obecnie ptaki śpiewające (zwłaszcza słowiki) vożone masowo zagranicę. Prezydjum Rady wzywa Delegatów do energicznego zwalczania tego nielegal- handlu i prosi o interwencję w każdym wypadku dzenia chwytania ptaków w sidła lub na lep w miej- ch starostwach.

D. MIĘDZYNARODOWE AKCJE.

1. Międzynarodowy Kongres Ochrony Przyrody odbędzie się w Paryżu w czasie od 30 czerwca do 4 lipca b. r. W Kongresie tym weźmie udział delegacja polska z ramienia P. R. O. P. Osoby, pragnące wziąć udział w Kongresie na własną rękę, mogą zwracać się o bliższe informacje do Biura Rady.

E. Z OBCEJ LITERATURY.

1. Dr. W. Schoenichen: ABC Naturschutzführer (Handweiser der Staatlichen Stelle für Naturdenkmalpflege in Preussen. Bd. 1). Verl. J. Neumann-Neudamm 1931. Str. IV, 259. Cena 8 mk.

Mała, podręczna encyklopedja, obejmująca całość zagadnień ochrony przyrody, przeznaczona dla działaczy ochrony przyrody i zainteresowanych władz administracyjnych w Niemczech. W krótkich artykulikach, ułożonych w porządku alfabetycznym, informuje zwięźle o ustawach i najważniejszych rozporządzeniach z zakresu ochrony przyrody w poszczególnych krajach Rzeszy, o głównych organizacjach działających na tem polu, o parkach narodowych i wielkich rezerwatach (z załączeniem mapek, ilustrujących ich rozmieszczenie), o czołowych działaczach niemieckich, chronionych gatunkach roślin i zwierząt i innych zagadnieniach z tej dziedziny.

Wydana w 25-lecie istnienia «Staatliche Stelle für Naturdenkmalpflege» przez obecnego jej dyrektora, wykazuje bardzo plastycznie, co osiągnięto dotychczas na polu ochrony przyrody w Niemczech i razem z wydanym przed kilku laty «Merkbuch für Naturdenkmalpflege» (1925) przyczyni się zapewne również do ujednostajnienia poglądów i poczynań na polu ochrony przyrody w Niemczech.

Nie ulega wątpliwości, że i u nas, wobec bujnego rozwoju ruchu ochrony przyrody, a małej ilości i słabego rozpowszechnienia dotyczących wydawnictw, pożądana byłaby taka podręczna książeczka informacyjna *(A. Wodziczko).*

W Krakowie, w maju 1931.

Prof. Dr. Władysław Szafer,
Delegat Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do spraw ochrony przyrody.